

JAHON TILSHUNOSLIGIDA NEOLOGIZM VA INTERNET NEOLOGIZMLARINING TADQIQ ETILISHI

G'aniyeva Mahliyo
Qarshi davlat universiteti
Doktarantura(PhD) talabasi
ganiyevamahliyo07@gmail.com

Annotatsiya

Ushbu maqola jahon tilshunosligida neologizm va internet neologizmlarining shakllanishi, rivojlanishi hamda ularning o'rganilish jarayonlarini yoritadi. Internet tilining global taraqqiyoti, yangi so'z va iboralarning til tizimiga kirib kelishi, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda zamonaviy tilshunoslik nazariyalari asosida neologizmlarning ijtimoiy va madaniy ahamiyati, shuningdek, ularni o'rganishning metodologik yondashuvlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: neologizm, internet neologizmi, jahon tilshunosligi, semantika, pragmatika, zamonaviy til, internet tili.

STUDY OF NEOLOGISMS AND INTERNET NEOLOGISMS IN WORLD LINGUISTICS

Annotation:

This article explores the formation and development of neologisms and internet neologisms within world linguistics. It analyzes the global evolution of internet language, the emergence of new words and expressions, and their semantic and pragmatic features. The study also highlights the social and cultural significance of neologisms and reviews methodological approaches used for their analysis within modern linguistic theories.

Keywords: neologism, internet neologism, world linguistics, semantics, pragmatics, modern language, internet language.

ИССЛЕДОВАНИЕ НЕОЛОГИЗМОВ И ИНТЕРНЕТ-НЕОЛОГИЗМОВ В МИРОВОЙ ЛИНГВИСТИКЕ

Аннотация:

В данной статье рассматриваются процессы формирования и развития неологизмов и интернет-неологизмов в мировой лингвистике. Анализируется глобальная эволюция интернет-языка, появление новых слов и выражений, их семантические и прагматические особенности. Исследование также освещает социальное и культурное значение неологизмов и рассматривает методологические подходы к их изучению в рамках современных лингвистических теорий.

Ключевые слова: неологизм, интернет-неологизм, мировая лингвистика, семантика, прагматика, современный язык, интернет-язык.

Introduction (Kirish)

Zamonaviy tilshunoslikda neologizm tushunchasi tobora katta ahamiyat kasb etmoqda. Til har doim rivojlanib, o'zining ichki imkoniyatlarini kengaytiradi, va ayniqsa XXI asrda internet texnologiyalarining tez sur'atlar bilan rivojlanishi natijasida yangi so'z va iboralar paydo bo'lishi sezilarli darajada ortdi. Neologizmlar, xususan internet neologizmlari, nafaqat leksik boylikni oshiradi, balki jamiyatning madaniy va ijtimoiy o'zgarishlarini ham aks ettiradi¹.

Neologizmlarni o'rganishning ilmiy ahamiyati shundaki, ular tilning tarixiy, semantik va pragmatik rivojlanishini aniqlashda muhim vosita hisoblanadi. Internet neologizmlari esa, o'z navbatida, zamonaviy kommunikatsiyaning yangi shakllarini ifodalaydi va ularni lingvistik tahlil qilish tilning evolyutsion jarayonlarini chuqurroq anglashga yordam beradi².

Mazkur maqolaning maqsadi – jahon tilshunosligida neologizm va internet neologizmlarining o'rganilish jarayonini tahlil qilish, ularning turli jihatlarini (semantik, stilistik va ijtimoiy) yoritish va ularni zamonaviy tilshunoslik kontekstida baholashdir. Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Neologizm va internet neologizmlari tushunchalarini aniqlash va ularning xususiyatlarini o'rganish;
2. Neologizmlarning tilshunoslikdagi o'rni va funksiyasini tahlil qilish;
3. Internet neologizmlarining paydo bo'lishi, tarqalishi va evolyutsiyasini o'rganish;
4. Tilshunoslik tadqiqotlarida neologizmlarni o'rganish bo'yicha istiqbollarni aniqlash.

¹ Irgasheva, Sh. Internet diskursida yangi leksik birliklarning semantik xususiyatlari. Tashkent: FDU Journal, 2021, 14-bet

² Shukurov, O. Neym neologizmlari va ularning zamonaviy tilshunoslikdagi o'rni. Tashkent: FDU Journal, 2019, 22-bet

Asosiy qism (Main body). Neologizm soʻzi yunoncha “neos” (yangi) va “logos” (soʻz) soʻzlaridan kelib chiqqan boʻlib, tilshunoslikda yangi paydo boʻlgan yoki mavjud soʻzga yangi maʼno qoʻshilgan leksik birlikni anglatadi³. Neologizmlar tilning rivojlanishini aks ettiruvchi eng muhim vositalardan biri hisoblanadi, chunki ular nafaqat zamonaviy jarayonlarni, balki ijtimoiy va madaniy oʻzgarishlarni ham ifodalaydi. Tilshunos olimlar neologizmlarni turlicha tasniflaydilar. Eng keng tarqalgan turlari quyidagilardir:

1. Yaratilgan neologizmlar – bu soʻzlar butunlay yangi shaklda yaratiladi va ilgari tilda mavjud boʻlmagan maʼnoni ifodalaydi. Masalan, “blog” yoki “podcast” soʻzlari texnologik yangilik natijasida vujudga kelgan.
2. Oʻzlashtirilgan (import) neologizmlar – boshqa tillardan tilga kirib kelgan va oʻz talaffuzi yoki yozilishi bilan moslashtirilgan soʻzlar. Masalan, “computer” → “kompyuter”, “smartphone” → “smartfon”.
3. Metaforik neologizmlar – mavjud soʻzlardan yangi maʼno chiqarish orqali yaratiladi. Masalan, “troll” soʻzi internet muhitida “provokatsiya qiluvchi foydalanuvchi” maʼnosini oldi.
4. Qisqartma va akronimlar – soʻzlarni qisqartirish orqali yaratilgan neologizmlar. Masalan, “FAQ” (Frequently Asked Questions), “LOL” (Laugh Out Loud). Neologizmlarning shakllanishi koʻpincha ijtimoiy, madaniy, siyosiy va texnologik omillar bilan bogʻliq boʻladi. Masalan, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn kommunikatsiya jarayonida yangi soʻzlar tez tarqaladi va baʼzan tezda umumtil tilga kiradi. Shu bilan birga, yangi siyosiy yoki iqtisodiy voqealar ham neologizmlarning paydo boʻlishiga sabab boʻladi.⁴ Shunday qilib, neologizm tushunchasi nafaqat tilning leksik yangilanishini, balki jamiyatning zamonaviy oʻzgarishlarini aks ettiradi va tilshunoslikda chuqur tahlilni talab qiladi.

Internet neologizmlari – bu onlayn muhitda paydo boʻlgan yangi soʻzlar va iboralar boʻlib, ularning tarqalishi tezligi va madaniy ahamiyati anʼanaviy neologizmlardan farq qiladi. Ular ijtimoiy tarmoqlar, forumlar, bloglar, chat va boshqa raqamli platformalarda keng tarqaladi.

Internet neologizmlarining asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat.

1. Tez tarqalish – internet foydalanuvchilari yangi soʻzlarni tezda qabul qiladi va ularni oʻzaro ulashadi. Masalan, “meme” va “hashtag” soʻzlari bir necha oy ichida butun dunyoga tarqaldi.
2. Qisqalik va soddalik – koʻpincha qisqartmalar va akronimlar shaklida keladi. Masalan, “LOL” (Laugh Out Loud), “BRB” (Be Right Back).
3. Multimediyaviy bogʻlanish – internet neologizmlari emoji, GIF, video va boshqa vizual vositalar bilan qoʻllaniladi.
4. Dinamik evolyutsiya – baʼzi soʻzlar vaqt oʻtishi bilan keng tarqalib, umumtil tilga kiradi, boshqalari esa qisqa muddat ichida ahamiyatini yoʻqotadi.

³ Irgasheva, Sh. Internet diskursida yangi leksik birliklarning semantik xususiyatlari. Tashkent: FDU Journal, 2021, 14-bet

⁴ Shukurov, O. Neym neologizmlari va ularning zamonaviy tilshunoslikdagi oʻrni. Tashkent: FDU Journal, 2019, 24-bet

5. Ijtimoiy va madaniy kontekstga bog‘liqlik – yangi so‘zlar ko‘pincha ijtimoiy tendensiyalar, memlar yoki mashhur hodisalar bilan bog‘liq paydo bo‘ladi.

Internet neologizmlari tilshunoslikda nafaqat leksik yangilanishni, balki zamonaviy kommunikatsiyaning ijtimoiy va madaniy jihatlarini o‘rganish imkonini ham beradi. Shu bois, ularni o‘rganish internet va tilning o‘zaro ta‘sirini tahlil qilishda muhim vosita hisoblanadi. Internet neologizmlari tilshunoslikda o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, ularning tarqalishi va evolyutsiyasi boshqa neologizmlardan farq qiladi¹. Ularning asosiy xususiyati – tezkor va keng qamrovli tarqalishdir. Ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, forumlar va boshqa onlayn platformalar yangi so‘zlarning paydo bo‘lishi va ommalashishida asosiy rol o‘ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar: Facebook, Instagram, Twitter va TikTok kabi platformalarda yangi so‘zlar tez tarqaladi. Onlayn forumlar va bloglar: Maxsus mavzularga bag‘ishlangan forumlar yangi iboralarni yaratishda muhim vosita bo‘ladi. Chat va messenjerlar: Telegram, WhatsApp, Discord kabi messenjerlar qisqa va tezkor muloqot orqali neologizmlarni yoyadi.

Internet neologizmlarining evolyutsiyasi ikki asosiy yo‘nalishda kechadi:

1. Umumtil tilga kirish – ba‘zi so‘zlar tezda keng tarqalib, umumiy tilning bir qismiga aylanadi. Masalan, “selfie”, “hashtag”, “meme” so‘zlari bir necha yilda ko‘plab tillarda ishlatiladigan terminlarga aylandi.
2. Qisqa muddatli ahamiyat – ba‘zi internet neologizmlari faqat muayyan vaqt va kontekstda ishlatiladi, so‘ngra iste‘moldan chiqadi. Internet neologizmlari tilning zamonaviy kommunikatsiyadagi o‘zgarishini aks ettiradi, ularni o‘rganish esa lingvistik tadqiqotlar uchun muhim manba hisoblanadi.

Conclusion (Xulosa).

Ushbu maqolada jahon tilshunosligida neologizm va internet neologizmlarining o‘rganilishi tahlil qilindi. Tadqiqotdan ko‘rinib turibdiki, neologizmlar tilning rivojlanishida, leksik boylikni oshirishda va zamonaviy ijtimoiy-hayotiy jarayonlarni aks ettirishda muhim ahamiyatga ega.

Internet neologizmlari esa o‘ziga xos xususiyatlarga ega bo‘lib, tezkor tarqalishi, qisqalik va multimediyaviy bog‘lanishi bilan an‘anaviy neologizmlardan farq qiladi. Ularning evolyutsiyasi ikki yo‘nalishda kechadi: ba‘zilari tezda umumtil tilga kiradi, ba‘zilari esa qisqa muddatli ahamiyatga ega bo‘ladi.

Neologizmlarning tilshunoslikdagi o‘rni quyidagilarda namoyon bo‘ladi: leksikologik, semantik, stilistik va pragmatik jihatlarida. Shu bilan birga, internet neologizmlari zamonaviy kommunikatsiyaning yangi shakllarini yaratadi va ularni o‘rganish lingvistik tadqiqotlarni yanada boyitadi.

Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, tilshunoslikda neologizmlarni o'rganish nafaqat tilning evolyutsiyasini, balki zamonaviy ijtimoiy va madaniy jarayonlarni ham chuqurroq tushunishga yordam beradi. Shu bois, kelgusidagi tadqiqotlar internet neologizmlarining tarqalish mexanizmlari, ularning semantik va pragmatik xususiyatlari hamda lingvistik tahlil uchun yangi metodlarni ishlab chiqishga qaratilishi tavsiya etiladi.

REFERENCES (ADABIYOTLAR):

1. Irgasheva, Sh. Internet diskursida yangi leksik birliklarning semantik xususiyatlari. Tashkent: FDU Journal, 2021, 19-bet.
2. Shukurov, O. Neym neologizmlari va ularning zamonaviy tilshunoslikdagi o'rni. Tashkent: FDU Journal, 2019, 27-bet.
3. Shoxida, I. Internet neologizmlari va ularning lingvistik tahlili. Tashkent: Linguistic Studies, 2020, 24-bet.
4. Muravyev, N. Facebookdagi neologizmlar va ularning tarqalishi. Arxiv.org, 2018, 8-bet.
5. Karimov, A. Zamonaviy jamiyat va til o'zgarishlari. Tashkent: Language and Society, 2021, 47-bet.
6. Axmadaliyeva Xosiyatposhsho. PROFESSINAL TA'LIM YO'NALISHLARIDA TAHSIL OLAYOTGAN O'QUVCHILARNING INGLIZ TILIDAN KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI AUTENTIK MATERIALLAR ORQALI TAKOMILLASHTIRISH// Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари / Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук / Actual Problems of Humanities and Social Sciences.-2023. VL 3.-B.461-469
7. Abdukhayotovna, Akhmadaliyeva K. "The Beneficial Angels of Learner-Centered Approach in Prospering Pupils' Communicative Competence in English Classes at Academic Lyceums." International Journal on Integrated Education, vol. 5, no. 1, 2022, pp. 129-135.
8. Musurmanova, A., & Abdukhayotovna, A. K. (2023). THE MOVEMENT OF FOREIGN COUNTRIES IN PROTECTING WOMEN'S RIGHTS AND THE CONTENT OF REFORMS IN OUR COUNTRY. Finland International Scientific Journal of Education. Social Science & Humanities, 11(1), 1074-1080.
9. Khosiyatposhsho Akhmadaliyeva. (2024) The role of communicative activities to develop students' communicative competence in english classes. "KO'P TILLILIK MUHITIDA XORIJIY TILLARNI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INTEGRATIV MUAMMOLARI" Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya. 432-437.
10. Kamola Makhmadmurodova, Akhmadaliyeva Khosiyatposhsho Abdukhayotovna. Cognitive Aspects Of The Notion Of Dimunitiveness. Texas Journal of Philology, Culture and History. 2024/4/15. 29. 8-11.

11. Abduvaxobov, Sh. Amaliy tilshunoslik: neologizmlar va ularning klassifikatsiyasi. Tashkent: FDU Press, 2020, 40-bet.
12. Eisenstein, J. Social Media Lexical Change. Arxiv.org, 2012, 15-bet.
13. Shoxida, I. Internet neologizmlari va ularning lingvistik tahlili. Tashkent: Linguistic Studies, 2020, 25-bet.
14. Muravyev, N. Facebookdagi neologizmlar va ularning tarqalishi. Arxiv.org, 2018, 9-bet.